

Bekämpningsanvisning för skadliga främmande växtarter för odlingslots- och koloniträdgårdsodlare samt kolonistuginvånare

Syftet med dessa anvisningar är att

- uppmana stadsborna att avstå från att använda skadliga främmande växtarter
- ge anvisningar om korrekt bortskaffande av växtavfall.

I Finlands natur har det spridits växter som har klassificerats som skadliga främmande arter. Förmågan att föröka sig effektivt och sprida sig kraftigt är typisk för skadliga främmande arter. De har betydande negativa effekter på det ursprungliga artbeståndet till exempel genom konkurrens eller korsning. En del av skadliga främmande arter orsakar sjukdomar och ändrar livsmiljöernas struktur.

Vissa växter som tidigare varit mycket populära på gårdar och i trädgårdar har visat sig vara alldeles för framgångsrika. De sprider sig lätt från trädgården eller perennrabatten till den närliggande naturen. De orsakar skada i naturmiljöer, men de kan också bli till besvär på den egna odlingsloten. Mer information: <http://www.ymparisto.fi/vieraslajit>

Finlands nationella strategi för främmande arter blev färdig i april 2012. Strategins bärande tanke är att alla instanser gemensamt ska sträva efter att förebygga skador och risker som skadliga främmande arter orsakar Finlands natur, hållbart utnyttjande av naturresurser, näringar samt samhällets och människors välfärd.

<http://www.mmm.fi/attachments/ymparisto/vieraslajiseminaari9.12.2009/67MLG2Hn1/Vieraslajistraategia.pdf>

Byggnadskontoret har fattat beslutet att avstå från användningen av skadliga främmande växtarter i sina projekt för gröna parker och gator på grund av de skador som växterna orsakar. Dessutom ska staden utrota särskilt skadliga växtbestånd på allmänna områden runt om i staden.

Följande förteckning anger skadliga främmande arter som ska förstöras:

Jätteloka: **Mycket skadlig**

I Finland påträffas flera sorter av jätteloka, bl.a. jättebjörnlökan (*Heracleum mantegazzianum*) samt kryddlökan (*Heracleum persicum*). Jättelökan importerades ursprungligen till Finland som en trädgårdsväxt. Den är en flerårig, storväxt ört, vars växtsaft orsakar allergiska reaktioner i kombination med solljus.

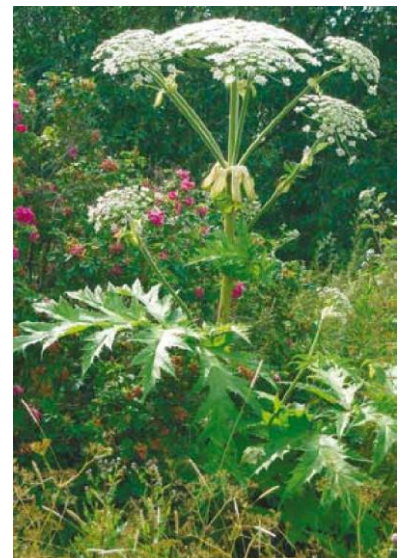
Jättelokor är två- eller fleråriga växter och 1,5–4 m höga. Jättelokans blommor är vita, 15–25 cm breda halvklotformade flockar. Jättelokans frön mognar på hösten och faller under hösten och vintern.

Bekämpningen av växten kräver uthållighet, eftersom växtens rötter och frön är långlivade. Det rekommenderas att man överlåter bekämpningen till experter, eftersom växten kan orsaka svåra brännskador.

Byggnadskontorets kundtjänst tar emot observationer av jätteloka, tel. 09- 310 39000.

Mer information om jättelökan på

<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=73410&lan=fi>

Jättebalsamin: Skadlig

(*Impatiens glandulifera*) är en stor, 100–200 cm hög, ettårig och mycket konkurrenskraftig växt. Den trivs på fuktiga områden och vid vattendrag och sprids också med rinnande vatten. Den har spridit sig från trädgårdar till naturen och tränger aggressivt undan andra växter. Blommorna är vita eller rosa och växten ska utrotas innan den sår sig, eftersom den slungar iväg frön flera meter bort.

Det är lätt att rycka upp jättebalsaminen ur jorden eller slå den flera gånger under vegetationsperioden för att utrota den. Trots att jättebalsaminens frön inte behåller sin grobarhet i jorden längre än några år, ska man fortsätta rycka upp växten flera år i följd så att växten utrotas fullständigt. Blommor, frön och rötter får inte komposteras, utan de ska förstöras som blandavfall. Andra växtdelar kan komposteras.

<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=121784&lan=fi>

Vresros: Mycket skadlig, på stränder

Vresrosen, grundformen (*Rosa rugosa*) är en 0,5–1,5 meter hög buske med enkla rosa eller vita blommor. Vresros har planterats mycket vid vägkanter. Eftersom arten tål salt har den spridit sig snabbt till sandstränder vid havet och skärgården, där växtbestånden täcker stora områden som tidigare varit mångskiftande kustnära sandmarker. Vresrosen sprider sig med rotskott till den närliggande omgivningen, med nypon och frön som flyter längs vatten samt med hjälp av fåglar. Den s.k. grundformen för vresros växer mycket kraftigt och sprider sig effektivt. OBS. Vresrosen har förädlats till flera mindre skadliga rossorter. Det finns bl.a. fylldblommiga sorter som rekommenderas för att ersätta grundformen.

Bekämpning av vresros kräver tid och ihärdighet. Det är lättast när buskarna fortfarande är små. De minsta plantorna kan man rycka upp för hand. För större plantor behövs förutom stadiga handskar också redskap, så att man får bort växten med rötterna. Bekämpningen är mycket viktigt på kustområden och i skärgården!

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=16798&lan=fi>

Blomsterlupin: Skadlig

Blomsterlupin (*Lupinus polyphyllus* Lindl.) förvandlar i juni vägrenarna till blå, röda, vita och violetta blomsterhav. Det är omöjligt att fullständigt stoppa spridningen av lupin, men det finns goda skäl att dämpa spridningen. Lupinen hotar ursprungliga växter och insekter på ängar och fält. Dessutom binder lupinen kväve från luften och övergöder således växtplatsen. På näringsrika växtplatser frodas kraftigväxande arter, så ängsväxter och insekter som bor i dem trängs undan.

Den fleråriga lupinen har pålrot, och som tur är sprider den sig inte vegetativt med hjälp av utlöpare. När det fortfarande finns få lupiner lönar det sig att anstränga sig och gräva upp dem med rötterna. Lupinbestånd som spridit sig på ett stort område kan bekämpas genom att slå dem innan blommorna blommar. De nedslagna lupinerna ska plockas bort för att undvika övergödning av växtunderlaget. Bekämpningen ska fortsätta under flera år, eftersom nya lupiner börjar gro ur markens fröbank efter flera år.

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=16834&lan=fi>

Slideväxter: Skadliga

Parkslide (*Fallopia japonica*), jätteslide (*Fallopia sachalinensis*) och deras korsning hybridslide (*Fallopia x bohemica*) har varit populära trädgårdsperenner, eftersom det är uthålliga, stora, snabbväxande och sprider sig lätt. Samma egenskaper har dock gjort dem till mycket svåra och skadliga ogräsväxter. Stora slideväxter tar lätt över både sin hemträdgård och den närliggande naturen samt kväver andra arter.

Gemensamt för asiatiska slideväxter är en 2–3 meter hög storlek samt att de växer upprätt. Deras rhizom är flerårig, men delarna ovan jord är ettåriga.

I Finland och i Europa sprider sig asiatiska slideväxter ofta vegetativt. Med hjälp av sitt rhizom bildar växten snabbt täta och omfångsrika bestånd. De tjocka jordstammarna kan växa en meter per år och bli till och med 20 meter långa och gå ner på två meters djup. Växten kan till och med bryta sig genom asfalt. Det uppstår snabbt ett nytt växtbestånd av späda rotdelar eller kvistdelar. På grund av detta sprider sig slideväxterna mycket lätt till nya växtplatser t.ex. med trädgårdsavfall eller jordmassor.

Bekämpning av slideväxter kräver tid och ihärdighet.

Det är lättare när växterna är små. Man kan rycka upp de minsta växterna för hand, för större plantor behövs förutom stadiga handskar också redskap. Först klipps växtbeståndet till exempel med en trädgårdssax eller en röjningssåg längs rotändan. Efter det kan man hantera rhizomet. För att växten ska kunna utrotas måste man avlägsna alla rötter från jorden.

Stora växtbestånd kräver att rhizomet grävs upp med maskin och att jordmassorna rensas bort. Du kan meddela byggnadskontorets kundtjänst om stora slideväxtbestånd på allmänna grönområden, tel. 09-310 39000

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=22883&lan=fi>

Gullrisläktet:

Skadliga

Gullrisläktet är ett släkte med stora, till och med över två meter långa, fleråriga gräs som är oegre-nade ända upp till blomställningen och med gula blomställningar.

Den vanligaste blomman i gullrisläktet är det stora kanadensiska gullriset (*Solidago canadensis*); sällsyntare är jättegullriset (*Solidago altissima*) samt höstgullriset (*Solidago gigantea* ssp. *serotina*) som båda blir ännu större än kanadensiskt gullris. Dessutom har också plymgullris (*Solidago graminifolia*) samt artkorsningar som skapats för trädgårdar dvs. trädgårdsgullris påträffats i Finland. Det kraftigväxande gullrisläktet frodas på många olika slags växtplatser: längs vägar och järnvägar, på trädesåkrar, i skogskanter samt vid vattendrag, och tar livsrum av vår egen flora.

Gullrisläktet förökar sig både genom frön och vegetativt genom rhizomdelar. Gullrisläktet sår sig rikligt: ett skott kan producera över 10 000 frön med flygfjun. Växtbestånden är också mycket långlivade. Gullrisläktet sprider sig också lätt av misstag. Fröna sprids till naturen med trädgårdsavfall, jordmassa eller vatten.

Det kan bli mycket svårt att hålla gullrisens i schack, eftersom deras frön kan sprida sig långt bort med vinden.

Det är arbetsamt att bekämpa omfångsrika växtbestånd, eftersom gullrisläktets rhizom är uthålliga. Man har lyckats utrota växtbestånd genom att klippa ner dem under flera år både på våren och på hösten. Man kan också prova glyfosatbaserade bekämpningsmedel i bekämpningen.

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=22884&lan=fi>

Övriga skadliga främmande arter:

Videaster, *Aster x salignus*
 Snårvinda, *Calystegia sepium ssp. spectabilis*
 Pestskråp, *Petasites hybridus*

Hantera rätt trädgårdsavfall – sprid inte ut främmande arter av misstag

Trädgårdsavfall får inte föras ut i naturen, även om det är biologiskt nedbrytbart. Frön, rhizom, rottdelar och stjälkar från trädgårdsväxter fortsätter leva bland avfallet och kan spridas till nya växtplatser. Många skadliga växtarter med främmande ursprung har spridit sig från trädgårdar i en skottkärra.

Exempel på trädgårdsväxters sätt att sprida sig:

Art	Spridningssätt
Jättelokor	Frön (också med stjälkar och jord), rhizom
Jättebalsamin	Frön (också med stjälkar och jord)
Blomsterlupin	Frön (också med stjälkar och jord)
Slideväxter	Rhizom, stjälkar
Skråpsläktet	Rhizom
Gullrissläktet	Rhizom, eventuellt också frön

Bortskaffande av avfall

Man ska förstöra noggrant frön och växtdelar som sprider skadliga främmande växtarter. I synnerhet **blomställningar, frön eller rottdelar får inte komposteras**.

Små mängder av "farligt avfall" kan läggas i blandavfallet.

Växtdelar som inte kan föröka sig såsom stjälkar och blad kan komposteras.

Samla ihop folk för att bekämpa främmande växtarter!

Till exempel odlare på odlingslotter kan utrota främmande växtarter på sina egna odlingslotter och samtidigt på närliggande allmänna områden. Om rensning och utrotning av främmande växtarter genomförs i samarbete med staden, transporterar byggnadskontoret bort avfallet. Avfall från främmande växtarter förs till Käringsmossens varmkompost.

I ärenden gällande gemensam bekämpning av främmande växtarter, var vänlig kontakta

- koordinatören för byggnadskontorets frivilligarbete, tel. 09 310 39652, puistokummit@hel.fi
- eller byggnadskontorets kundtjänst www.hel.fi/hkr, kontaktuppgifter och respons
- eller numret 09 310 39000.
- Gardenias trädgårdsrådgivning ger rådgivning i frågor om främmande växtarter, tel. 045 634 5825 måndag-torsdag kl. 12-15 eller via e-post på adressen [puutarhaneuvonta\(at\)gardenia-helsinki.fi](mailto:puutarhaneuvonta(at)gardenia-helsinki.fi).

Vi önskar att ni deltar i bekämpning av främmande arter. Vi tackar redan i förväg!